

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายของคุณธรรม

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2530 : 190) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีหรือหน้าที่อันพึงมีอยู่ในตัว

คุณธรรม (virtue) หมายถึง สภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ เช่น ความเป็นผู้ไม่กล่าวเท็จโดยหวังประโยชน์ส่วนตน เป็นคุณธรรมประการหนึ่ง คำว่า คุณ ภาษาบาลี แปลว่า ประเภท ชนิด ธรรม หมายถึง หลักความจริง หลักการในการปฏิบัติ ดังนั้น อาจอธิบายได้ว่า คุณธรรม คือ จริยธรรมที่แยกเป็นรายละเอียดแต่ละประเภท เช่น เมตตา กรุณา เสียสละ ซื่อสัตย์ อุดม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้หากผู้ใดประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ก็จะเป็นสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจของผู้ผู้นั้น

ลิขิต ธีรเวคิน (2548) ได้กล่าวไว้ว่า คุณธรรม คือ จิตวิญญาณของปัจเจกบุคคล ศาสนา และอุดมการณ์ เป็นดวงวิญญาณของปัจเจกบุคคลและสังคมด้วย ปัจเจกบุคคลต้องมีวิญญาณสังคมต้องมีจิตวิญญาณ คุณธรรมของปัจเจกบุคคลอยู่ที่การกลมกลืนเรียนรู้โดยพ่อแม่ สถาบันการศึกษา ศาสนา พรรคการเมืองและองค์กรของรัฐ

รองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา เขมมณี (2546 : 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะหรือสภาวะภายในจิตใจของมนุษย์ที่เป็นไปในทางที่ถูกต้อง ดีงาม ซึ่งเป็นภาวธรรมอยู่ในจิตใจ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2527 : 387) ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง ความดี ความงาม ความซื่อสัตย์ ความพอดี ความอดทน ขยันหมั่นเพียร

จากความหมายของคุณธรรมที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง หลักของความดี ความงาม ความถูกต้อง ซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำ ทางกาย วาจาและจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยเป็นสิ่งที่มิมีประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม

กล่าวโดยย่อ คุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติภายในใจใดๆ ก็ตามที่เป็นคุณสมบัติไม่เป็นโทษ ส่วน จริยธรรม หมายถึง สิ่งควรประพฤติ อันได้แก่ พฤติกรรมเป็นการกระทำ ทางกาย วาจา ใจ อันดีงามที่ควรปฏิบัติ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า คุณธรรม และจริยธรรม หมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยได้ยึดถือจนเป็นความเคยชิน อันเป็น

คุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ดั่งงาม เป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องของตนเอง ผู้อื่นและสังคม (ที่มา <http://www.swa.ac.th/chapter/chapter2.htm>)

กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบัน ศาสนาและสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้และมีคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมพื้นฐาน หมายถึง สิ่งที่คุณค่าส่วนใหญ่ยอมรับว่ามีคุณค่า มีประโยชน์ เป็นความดีงาม เป็นมโนธรรม เป็นเครื่องประดับประดาใจให้เกลียดชั่ว กลัวบาป ใฝ่ความดี ซึ่งส่งผลให้คุณคนแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งวัดจากพฤติกรรมด้านคุณธรรม 8 ประการ ประกอบด้วย

1. ขยัน

ขยัน คือ ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อดทน ความขยันต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญา แก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จ

ผู้ที่มีความขยัน คือ ผู้ที่ตั้งใจทำอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกต้อง เป็นคนสู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญ

2. ประหยัด

ประหยัด คือ การรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของแต่พอควรพอประมาณ ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ

ผู้ที่มีความประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

3. ความซื่อสัตย์

ซื่อสัตย์ คือ ประพฤติตรงไม่เอินเอียงไม่มีเล่ห์เหลี่ยมมีความจริงใจ ปลอดภัย ความรู้สึกกล้าเอียงหรืออคติ

ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ไม่ใช้เล่ห์กล คดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับผิดชอบที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง

4. มีวินัย

มีวินัย คือ การยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและข้อปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งวินัยในตนเองและวินัยต่อสังคม

ผู้ที่วิญญ์ คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน/องค์กร/สังคมและประเทศ โดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ

5. สุขภาพ

สุขภาพ คือ เรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม มีกิจกรรมายาที่ดั่งงาม มีสัมมาคารวะ

ผู้ที่มีความสุขภาพ คือ ผู้ที่อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าวรุนแรง วางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง แต่ในเวลาเดียวกันยังคงมีความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้ที่มีมารยาท วางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

6. สะอาด

สะอาด คือ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม ความผ่องใสเป็นที่เจริญตาทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น

ผู้ที่มีความสะอาด คือ ผู้รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมถูกต้องตามสุขลักษณะ ผีกลั่นจิตใจมิให้ขุ่นมัว จึงมีความแจ่มใสอยู่เสมอ

7. สามัคคี

สามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างว่า ความสมานฉันท์

ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบของตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้ที่มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

8. มีน้ำใจ

มีน้ำใจ คือ ความจริงใจที่ไม่เห็นแก่เพียงตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็นใจเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ ให้ความสนใจในความต้องการ ความจำเป็น ความทุกข์สุขของผู้อื่น และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน

ผู้ที่มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายสติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

2.2 ความหมายของจริยธรรม

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “จริยธรรม” ไว้ดังต่อไปนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้ความหมายของ “จริยธรรม” ไว้ว่า หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ

พระมหาดิศร ถิระสีโล (2540) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า หมายถึง คุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่ดำรงอันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของสังคม จริยธรรม จะมิได้ต้องปลูกฝังฝึกหัดโดยเริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรม

พระธรรมญาณมุนี (2531 :103) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นรูปแบบของการปฏิบัติตน การดำเนินตนที่มีความเหมาะสมแก่ภาวะฐานะ กาลเทศะ และเหตุการณ์ในปัจจุบัน

พระราชชัชยวี (ภิกขุพุทธทาส อินทปัญโญ) : จริยธรรม แปลว่า เป็นสิ่งที่พึงประพฤติ จะต้องประพฤติ ส่วนศีลธรรมนั้นหมายถึง สิ่งที่กำลังประพฤติอยู่ หรือประพฤติแล้ว จริยธรรม หรือ ethics อยู่ในรูปของปรัชญา คือ สิ่งที่ต้องคิดต่องนึก ส่วนเรื่องศีลธรรมหรือ morality นี้ต้องทำอยู่จริง ๆ เพราะเป็นปัญหาเฉพาะหน้า

พระราชวรมุนี (ประยูทธ ปยุตโต) : จริยธรรม มาจากคำว่าพรหมจรรย์ ซึ่งในพุทธศาสนา หมายถึง มรรค คือ วิธีการปฏิบัติสายกลาง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ บางครั้งก็เรียกว่า “ไตรสิกขา” คือ การศึกษา 3 ประการ อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ดังนั้น จริยธรรม หรือ พรหมจรรย์ มรรค และไตรสิกขา ทั้งหมดนี้เป็นทางปฏิบัติเพื่อนำมนุษย์ไปสู่จุดหมายในชีวิต

ระวี ภาวิไล : ชีวิตคือการมีคนและมีโลกสัมพันธ์กัน จริยธรรมเป็นหลักกำหนดว่าตนมุ่งอะไรในโลก และพึงปฏิบัติอย่างไร จึงแบ่งจริยธรรมออกเป็น 3 ข้อ คือ 1) รู้จักโลก รู้จักตน 2) รู้จักทุกข์ รู้จักชีวิต 3) รู้จักทุกข์ในชีวิต

แสง จันทรงาม (2530 : หน้า 20 – 21) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาทางกาย วาจา ใจ เป็นการทำ พูด คิด ที่เราอาจประเมินค่าเป็นดี เป็นชั่วได้ ถ้าชั่วย่อมควรละเว้น ทำดีก็ควรกระทำ แต่โดยส่วนตัวแล้ว ชอบคำว่า “ศีลธรรม” มาก เพราะศีล หมายถึงการเว้นจากความชั่ว คือการเบียดเบียนชีวิต ทรัพย์สินและคนรักของคนอื่น เป็นต้น ธรรม หมายถึงการทำความดี คือการช่วยเหลือผู้อื่น แต่เมื่อจำเป็นต้องใช้คำว่า จริยธรรม ก็น่าจะหมายถึงศีลธรรมได้ หรือการละเว้นชั่ว ทำดี

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่...0...1...7...ค...2555
เลขทะเบียน.....247367.....
เลขเรียกหนังสือ.....

จริยธรรม มี 3 ประเภท คือ

- จริยธรรมธรรมชาติ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่เป็นไปเองโดยธรรมชาติ (สัญชาตญาณ) จริยธรรมชนิดนี้ มีแม่ในสัตว์เดรัจฉาน เช่น สุนัขไม่ตีแม่เหล่า แม่ไกร้กูก จริยธรรมชนิดนี้ ส่งผลต่อส่วนรวมดีมาก เพราะจะเป็นไปเองโดยเคร่งครัด
- จริยธรรมบังคับ การเว้นชั่ว ทำดี ของคนเพราะถูกอำนาจบางอย่างบังคับให้ ทำ เช่น ไม่ตีแม่เหล่า เพราะไม่มีเหล่าจะตีแม่ หรือต้องสละทรัพย์เป็นทานเพราะถูกกฎหมายหรือกฎหมายทางศาสนาบังคับไว้ ไม่โลกเพราะเขาไม่ให้มีสมบัติส่วนตัว จริยธรรมแบบนี้ยังไม่ดีแท้เพราะถูกบังคับทำ ถ้าไม่มีอะไรมาบังคับจะเลิกทำทันที
- จริยธรรมเจตนา เว้นชั่วและทำดีด้วยเจตนา คือความตั้งใจของตนเอง โดยไม่มีใครมาบังคับ จริยธรรมประเภทนี้จัดว่าดีแท้ เพราะคนมีเจตนางดเว้นจากความชั่วไม่ทำชั่ว ทั้ง ๆ ที่มีโอกาสที่จะทำได้อย่างนี้ถือว่าเป็นคนดีเชื่อถือได้

หน้าที่ของครูที่มีต่อศิษย์นั้น แสง จันทร์งาม จำแนกไว้ 5 อย่างด้วยกัน คือ

1. แนะนำพร่ำสอนดี เน้นความประพฤติ และจริยธรรมโดยเฉพาะ แนะนำพร่ำสอนดีไม่มีเรื่องของวิชาการเลย ควรจะปลูกฝังจริยธรรมความดีงามมากกว่าทางวิชาการ การพร่ำสอนในเรื่องจริยธรรมเหมือนนำเมล็ดพืชไปใส่ในจิตสำนึกของเด็ก โดยที่เด็กไม่รู้ตัว
2. ให้อุจกเรียนดี ครูต้องเป็นผู้ฉลาดในการสร้างสถานการณ์แล้วให้ศิษย์ได้เรียนรู้ด้วยตนเองไม่ใช่ไปบอกไปสอน แต่ให้เขาเรียนรู้ด้วยตนเอง ในมรดกทางวัฒนธรรมพระพุทธเจ้าได้ทรงกระทำมากมาย ทรงสอนคนทุกประเภทและทุกวิธีการ ควรเน้น learning by doing คือเรียนโดยกระทำ
3. เอกศิลป์วิทยา ให้อย่างสิ้นเชิงโดยไม่ปิดบัง การสอนวิชาการมาเป็นอันดับ 3
4. ยกย่องให้ปรากฏในเพื่อนฝูง เป็น motivation ในทางจิตวิทยา คือในวัยเด็กวัยนักศึกษา เป็นวัยที่คึกคะนองและอยากมีหน้ามีตา มีชื่อเสียง เพราะฉะนั้นเราต้องรู้จักยกย่องแต่ครูบาอาจารย์มักขาดข้อนี้เป็นอันมาก คือได้แต่ดูตัวอย่างเดียว
5. ทำการปกป้องในทิศทั้งหลาย ความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์กับครูต้องถือว่าเป็นความสัมพันธ์ตลอดชีพ ต้องสอนให้อุจกใช้ชีวิต ไม่ใช่แค่เป็นเรือจ้างส่งลูกศิษย์จบการศึกษาแล้วจบกัน

เพราะฉะนั้นคิดว่ามนุษย์เราสอนได้ เพราะจิตใจผ่องใสแต่กำเนิด มาเศร้าหมองภายหลัง มนุษย์ใฝ่ดีโดยธรรมชาติ มนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงได้ถ้าครูอุจก จึงควรจะสอนกันต่อไปเพราะจะทำให้จริยธรรมดีขึ้น

วราวุธ สุมาวงศ์ และคณะ (2530 : หน้า 55 – 58) กล่าวว่า

- รัฐบาล**
- ควรปรับปรุงการศึกษาจรรยาบรรณ ให้สอดคล้องต่อเนื่องกันตั้งแต่ระดับประถมจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ
 - ควรวางมาตรการลดแหล่งอบายมุข และดำเนินการควบคุมเด็กและเยาวชนในการใช้บริการตามกฎข้อบังคับ อย่างเคร่งครัด
 - ควรริบเร่งจัดสถานที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจสำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปเพิ่มขึ้นในทุกรูปแบบที่เหมาะสม
 - ควรปฏิบัติตามนโยบายที่จะลดความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยของประชาชน และของรัฐบาลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
- อาจารย์**
- ควรปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีในเชิงจรรยาบรรณ
 - สนับสนุนโครงการพัฒนาด้านจรรยาบรรณของอาจารย์อย่างจริงจัง
 - จัดตารางสอนที่เอื้อให้นักศึกษาสามารถร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - ปรับปรุงวิธีการและกระบวนการสอนให้เป็นไปในแนวส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพและจรรยาบรรณ
 - ส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - ยกย่องให้กำลังใจแก่ศิษย์ที่ประพฤติดีให้ปรากฏ
 - พยายามศึกษา เข้าใจ และยอมรับพฤติกรรมของเยาวชนในทุก รูปแบบและชี้แนะนักเรียน นักศึกษาให้ปฏิบัติในทางที่เหมาะสม
- นักเรียน / นักศึกษา** องค์กรผู้แทนนักเรียน นักศึกษา
- ชี้แจงให้นักเรียน นักศึกษา ศึกษาหน้าที่ บทบาท และขอบเขต ตลอดจนกฎระเบียบข้อบังคับ สำหรับนักศึกษาในสถาบันที่ตนเองศึกษาให้เข้าใจแล้ว ปฏิบัติให้ถูกต้อง
 - จัดกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมจรรยาบรรณในวันสำคัญต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสถาบันและชุมชน
 - ให้เยาวชนจัดทุกกิจกรรม ในลักษณะที่มีแผนงานคือให้ความสำคัญในกระบวนการจัดกิจกรรมฝึกฝนด้านความเป็นคนได้อย่างต่อเนื่อง
 - จัดกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยน ยกตัวอย่างคนดี คนมีคุณธรรม จรรยาบรรณ มายกกระดับจิตใจกัน และน้อมนำไปปรับใช้กับทุก ๆ คน

จากความหมายดังกล่าวมาพอสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมในการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ควรปฏิบัติที่ดงามเหมาะสม และเป็นที่นิยมชมชอบหรือยอมรับของสังคมเพื่อความสันติสุขแห่งตนเอง และความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวม

Panichaya วิชาการ.คอม (<http://www.vcharkarn.com/>) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรมเรื่องคุณธรรมที่พึงประสงค์ของนักศึกษาอาชีวศึกษาตามความต้องการของตลาดแรงงานเกี่ยวกับคุณธรรมในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช 9 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2542 : 3) คือ พากเพียรอดทน เสริมสร้างคนดี รู้รักสามัคคี มีน้ำใจ ใฝ่ประหยัด ซื่อสัตย์สุจริต เศรษฐกิจพอเพียง เรียบร้อยไมตรี หัวงดีมีเมตตา โดยนำคุณธรรม 9 ประการ ในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นแนวทางในการศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เจ้าของสถานประกอบการที่ร่วมจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำแนกตามประเภทธุรกิจ ได้แก่ ธุรกิจการผลิต ธุรกิจบริการและธุรกิจการจัดจำหน่าย ซึ่งในสถานประกอบการดังกล่าวจะต้องมีนักศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ไม่น้อยกว่า 30 คน จำนวน 22 แห่ง โดยนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัยดังนี้

1. **พากเพียรอดทน** หมายถึง พลังในการปฏิบัติตน ปฏิบัติงานที่กระตุ้นเตือนให้ทำงานจริงจัง โดยไม่ย่อท้อต่อความเหน็ดเหนื่อย ยากลำบากและอุปสรรค จนทำให้งานบรรลุความสำเร็จได้โดยง่ายตาย รวดเร็ว เรียบร้อยและทันเวลา
2. **เสริมสร้างคนดี** หมายถึง การตั้งกฎเกณฑ์ ตั้งระเบียบแก่ตนเอง โดยอาศัยปัญญาความฉลาด รู้เหตุผล ในการตรวจสอบ พิจารณาและวินิจฉัยการกระทำรวมถึงความประพฤติเพื่อมิให้ผิดพลาดและเสื่อมเสีย
3. **รู้รักสามัคคี** หมายถึง สำนึกต่อความรับผิดชอบในอันที่จะใช้ความรู้ ความคิดความสามารถในการเกื้อกูล ส่งเสริม สร้างสรรค์ร่วมกับบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม
4. **มีน้ำใจ** หมายถึง ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น การให้อภัย ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำปรึกษา การพูดจาดีมีความจริงใจ ตลอดจนรู้จักการวางตัวอย่างเหมาะสมถูกต้องตามกาลเทศะ
5. **ใฝ่ประหยัด** หมายถึง ความสามารถ ในการคิด วิเคราะห์และพิจารณา เพื่อใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังและประหยัด

6. **ซื่อสัตย์สุจริต** หมายถึง การใช้สติปัญญาในอันที่จะกระทำให้เกิดประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง ด้วยความบริสุทธิ์ใจและตระหนักถึงความถูกต้อง จนได้รับความเชื่อมั่นและเกิดผลสัมฤทธิ์ของงาน

7. **เศรษฐกิจพอเพียง** หมายถึง การยอมรับตนเองทั้งในด้านความเป็นอยู่ ด้านความรู้และความสามารถ เพื่อเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดจนความสามารถในการปฏิบัติงานสามารถเสนอความคิดของตนเองและยอมรับความคิดของผู้อื่น ไม่ก้าวก่ายการทำงาน และไม่เบียดเบียนผู้อื่น

8. **เรียงร้อยไมตรี** หมายถึง การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างขวาง มีเหตุผล มีจิตใจที่มั่นคงเที่ยงตรง ปราศจากอคติ มีความซื่อสัตย์และประสานสัมพันธ์กับบุคคลและท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงาน

9. **หวังดีมีเมตตา** หมายถึง การมีความคิดและจิตใจที่เปิดกว้าง หนักแน่น มีเหตุผล มีวิจรรย์ญาณ ไม่ดี้อรัน ไม่ถือตัว ไม่เห็นแก่ตัว ร่วมแรงร่วมใจกับบุคคลอื่นโดยถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวจัดจำหน่าย แตกต่างกัน

<http://www.moralcenter.or.th/web/moral/th/research/detail.php?researchID=809>

จริยธรรม (ethics) จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศิลธรรม, กฎศีลธรรม จากการสัมมนาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2522 ได้สรุปนิยามไว้ว่าจริยธรรม คือแนวทางประพฤติปฏิบัติตนเพื่อการบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าพึงประสงค์โดยทั่วไปจริยธรรมมักอิงอยู่กับศาสนา ทั้งนี้เพราะคำสอนทางศาสนามีส่วนสร้างระบบจริยธรรมให้สังคม แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าจริยธรรมอิงอยู่กับหลักคำสอนทางศาสนาเพียงอย่างเดียว แท้ที่จริงจริยธรรมยังหยั่งรากอยู่บนวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และโดยนัยนี้ บางท่านเรียกหลักแห่งความประพฤติอันเนื่องมาจากคำสอนทางศาสนาว่า ศิลธรรม และเรียกหลักแห่งความประพฤติอันพัฒนามาจากแหล่งอื่นว่าจริยธรรม คำว่า Ethics ในภาษาอังกฤษจึงมี 2 ความหมาย

ความหมายแรกคือ จริยธรรม (Ethics) หมายถึง ประมวลกฎหมายที่กลุ่มชนหรือสังคมหนึ่งๆ ยอมรับเป็นแนวควบคุมความประพฤติ เพื่อแยกแยะให้เห็นว่าอะไรควรหรือไปกัน การบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม Ethics ที่ใช้ในความหมายนี้เป็นอันเดียวกับจริยธรรม เช่น Medical ethics (จริยธรรมทางการแพทย์) ซึ่งตรงกับ ความหมายของ Medical ethics ในภาษาอังกฤษว่า The rules or principles governing the professional conduct of medical practitioners.

ความหมายที่สองของ Ethics เป็นความหมายที่ใช้ในภาษานักปรัชญา และ Ethics ในความหมายนี้แปลเป็นไทยว่า จริยศาสตร์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.

2525 ได้ให้ความหมายจริยศาสตร์ว่า ปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วย ความประพฤติ และการครองชีวิต ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด หรืออะไรควร อะไรไม่ควร

คำว่า จริยธรรม อาจมีผู้รู้ให้คำอธิบายแตกต่างกันออกไปตามสาขาวิชา แต่โดยสรุปแล้ว จริยธรรมก็คือ กฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง ได้แก่ ความเป็นผู้มีปัญญา และเหตุผลหรือปรัชญาญาณทำให้มนุษย์มีมโนธรรมและ รู้จักไตร่ตรอง แยกแยะความดี ความชั่ว ถูก ผิด ควร ไม่ควร เป็นการควบคุมตัวเอง และเป็นการควบคุมกันเอง ในกลุ่ม หรือเป็นศีลธรรมเฉพาะกลุ่มจริยธรรม

นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ที่ได้แสดงความหมายของคุณธรรมจริยธรรม ไว้ดังนี้

ความคิดเห็นที่ 1

คุณธรรม ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ให้ความหมายไว้ว่า สภาพคุณงามความดี และจริยธรรม ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้ความหมายคำทั้งสองคำนี้ไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ ว่า

คุณธรรม : ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล

จริยธรรม : ธรรมคือความประพฤติ ธรรมคือการทำดีในชีวิต หลักความประพฤติ หลักการดำเนินชีวิต

สรุปว่า คุณธรรม คือความดีงามในจิต เช่น ความเมตตา ความซื่อสัตย์ เป็นต้น มีผลทำให้จิตอยู่ในภาวะที่ดีงาม และพร้อมที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์

ส่วนจริยธรรม : คือการกระทำที่แสดงออกทางกาย วาจา เช่น เมื่อมีเมตตากรุณา กัลยาณมิตรช่วยเหลือผู้อื่น หรือเมื่อมีความซื่อสัตย์ก็ตั้งมั่นอยู่ในศีล 5 ไม่ลักขโมย ไม่โกหก เป็นต้น ทั้งคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักธรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องสนับสนุนกันและกัน คนที่มีคุณธรรมสูงคือจิตใจทรงคุณธรรม ย่อมจะประพฤติปฏิบัติสิ่งใด ๆ ในลักษณะของการมีจริยธรรมสูงด้วยเพื่อจาง่าย :

คุณธรรม เป็นลักษณะความรู้สึกนึกคิดที่ดีทางจิตใจ

จริยธรรม เป็นลักษณะการแสดงออกทางความประพฤติ

คำสองคำนี้มีความเป็นมาอย่างไร ? คุณธรรมและจริยธรรม ของคนในสังคม หรือของสังคมหนึ่ง ๆ มีรากฐานมาจากศาสนา

ความคิดเห็นที่ 2

คุณธรรม และจริยธรรมนี้ไม่แน่ใจว่าจะใช้แนวพุทธ อิสลาม หรือคริสต์ หากคนที่นับถือพุทธก็มีแนวโน้มที่จะใช้หลักคำสอนของพุทธเป็นหลักในการอธิบายความหมาย คนที่นับถืออิสลามก็จะใช้หลักการของอิสลามมาอธิบายเพื่อให้เข้ากับหลักการของศาสนาที่ตัวเองนับถือ หรือแม้แต่คนที่นับถือศาสนาคริสต์ก็จะอธิบายแนวทางของคริสต์ จึงมีคนพยายามที่จะอธิบายคุณธรรมและจริยธรรมแบบสากลคือเป็นกลาง ๆ โดยยึดหลักวิชาจริยศาสตร์เป็นต้นแบบ โดยจะขอยกข้อจำกัดความ จากเอกสาร สอนคุณธรรมอย่างไรให้ธำรงสามัคคี จัดพิมพ์โดยสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาดังนี้

คุณธรรม (virtue) คือความประพฤติดีจนเคยชินในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น คุณธรรมแห่งความยุติธรรม ความกตัญญู เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

จริยธรรม (Ethic, Ethicity) คือคุณธรรมทุกด้านที่ประสานกันเป็นระบบ เช่น จริยธรรมพุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์ ฮินดู ซิกข์ จริยธรรมคอมมิวนิสต์ จริยธรรมมนุษยนิยม จริยธรรมแบบบริติช จริยธรรมแบบเอพิคิวเรียน จริยธรรมแบบสโตอิก เป็นต้น (ท่านที่เป็นตัวตั้งตัวตีในเรื่องนี้ ก็คือ กิรติ บุญเจือ สนช. และราชบัณฑิต ประธานอนุกรรมการคุณธรรมและจริยธรรม ประธานคณะอนุกรรมการวิสามัญศึกษาและส่งเสริมการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่ประชาชน รองประธานคณะกรรมการการศึกษา จริยธรรม และเป็นรองประธานคณะกรรมการวิสามัญศึกษาและส่งเสริมการสร้างคุณธรรมและจริยธรรม)

ความคิดเห็นที่ 3

ว.วชิรเมธี รับนิมนต์มาบรรยายที่สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง เมื่อประมาณปลายปี 49 ได้เปรียบเทียบคุณธรรม และจริยธรรมว่า คุณธรรมเหมือน hardware ส่วนจริยธรรมเหมือน software

ความคิดเห็นที่ 4

คุณธรรม จริยธรรม ความหมาย

คุณธรรม หมายถึง ลักษณะความดีจริยธรรมหมายถึงแบบประพฤตินี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะความดีงามคำว่า คุณธรรม จริยธรรม มีส่วนที่มีลักษณะคล้ายคลึงและสัมพันธ์กัน คุณธรรมมีความหมายในแง่คุณลักษณะหรือสภาวะภายในจิตใจของมนุษย์ที่เป็นไปในทางถูกต้องดีงาม ซึ่งเป็นภาวะนามธรรมอยู่ในจิตใจ ส่วนจริยธรรมเป็นการแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม (คณะอนุกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษาออกชั้นเรียนเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย)

คุณธรรมจริยธรรมเป็นของคู่กันและมักใช้ประกอบกัน คุณธรรมเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดจริยธรรม จริยธรรมเป็นผลของการมีคุณธรรม เช่น ผู้ใดมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ผู้นั้นจะมีจริยธรรม คือ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน เป็นต้น (สมพร เทพสิทธิ์ 2542)

ความคิดเห็นที่ 5

ความหมายของจริยธรรมมีผู้ให้ความหมายของคำว่า “จริยธรรม” ไว้ดังนี้ (พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : 15 กรกฎาคม 2514) เมืองไทยรอดเพราะโครงสร้างของประเทศ หรือนิสัยของประชากรชาวไทย ประชากรนี้หมายถึงประชาชนที่อยู่ในกรุง ประชาชนที่อยู่ในชนบท ประชาชนที่อยู่ชายทะเล ประชาชนที่อยู่บนภูเขา ยิงดี คนยังมีจิตใจที่กล้าคิด กล้าทำ ถ้าทำ

ความคิดเห็นที่ 6

พระบรมราชาวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สิ่งใดที่เห็นว่าถูกต้องแล้ว ท่านจะต้องทำ เพราะถ้าไม่ทำ ก็จะทำให้เกิดความท้อถอย ทำให้มีคนทำงานจริงน้อยลง งานทุกอย่าง คุณธรรม ทุกอย่าง จะเสื่อมทรามลงจนหมดสิ้น เมื่อท่านกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง ก็จะเป็นตัวอย่าง ชักนำผู้มีความรู้สติปัญญาทั้งหลาย ให้มีกำลังใจและ มีความเข้มแข็งที่จะปฏิบัติ เช่นเดียวกัน ตามคุณสมบัติของคน คือ คุณธรรมของคนหรือความดีของคน เมืองไทยสบาย ไม่ต้องให้ต่างประเทศมาซูด แม้จะมีต่างประเทศมาซูด เขาก็ซูดให้เรา เขาก็แบ่ง ให้เราด้วย เราก็แบ่งให้เขา นี่ก็เลยกลายเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบ เศษ 1 ส่วน 4 หรือมากกว่าเศษ 1 ส่วน 4 ด้วยความพอเพียง ที่แปลว่า พอประมาณ และมีเหตุมีผล อันนี้ก็กลับมาถึงที่เศรษฐกิจพอเพียง ก็เลยนึกว่าเป็นสิ่งที่น่าจะไปคิด (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา: 4 ธันวาคม 2541)

คุณธรรม – จริยธรรม คือ คุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ อันเป็นไปเพื่อความสุขของตนเองและการอยู่ร่วมกัน หรือศีลธรรม

คุณธรรม – จริยธรรม คือ การเป็นผู้มีจิตใจสูง ไม่เห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว แสดงออกโดยการไม่เบียดเบียน มีความเมตตากรุณา มุ่งช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์

มรรค 8 แห่งการส่งเสริมคุณธรรม – จริยธรรม ประกอบด้วย

1. ผู้ปกครองทุกๆ ระดับต้องตั้งอยู่ในความถูกต้อง โบราณได้สังเกตมานานแล้วว่า ถ้าผู้ปกครองไม่ตั้งอยู่ในความสุจริตยุติธรรมแล้ว บ้านเมืองจะหายนะทุกประการ เพราะการประพฤติปฏิบัติของผู้ปกครองกระทบทุกอณูของสังคม ฉะนั้น การส่งเสริมคุณธรรม

จริยธรรม ผู้ปกครองทุกระดับ ตั้งแต่นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีลงไปจนถึงหัวหน้าครอบครัว ต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม

2. **ครอบครัวอบอุ่น** การอยู่กันเป็นครอบครัวผดุงคุณธรรมและจริยธรรม เด็กและคนหนุ่มสาวที่ไม่ได้อยู่กันเป็นครอบครัว มีความเสี่ยงต่อความสูญเสียสูง เช่น คนงานที่จากบ้านมาอยู่ในโรงงานเศรษฐกิจจะค้ำเงินถึงเงินเท่านั้นไม่ได้ แต่ต้องถึงการอยู่กันเป็นครอบครัวอบอุ่น

3. **ชุมชนเข้มแข็ง** ชุมชนเข้มแข็งเป็นเครื่องผดุงคุณธรรม จริยธรรม ต้องส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ (ความเป็นชุมชน) ในทุกพื้นที่ ทุกองค์กร และทุกเรื่อง

4. **การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่** การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่เป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข สัมมาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้ สัมมาชีพเป็นบูรณาการของความดี ขณะที่จีดีพีไม่ใช่การพัฒนาควรปรับจากการวัดกันด้วยเงินหรือจีดีพี ไปเป็นการวัดกันด้วยการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ซึ่งทำเป็นนโยบายสนับสนุนได้ เช่น การใช้ที่ดิน การใช้เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร การศึกษา เป็นต้น

5. **การมีสปิริตแห่งการเป็นอาสาสมัครเต็มแผ่นดิน** รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมให้ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน ใช้ช่วงเวลาหนึ่งในแต่ละปี เป็นอาสาสมัครเพื่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งจะไปกระตุ้นเมล็ดพันธุ์แห่งความดีในจิตใจของแต่ละคนให้งอกงาม ขึ้นมา และเป็นการเชื่อมโยงมนุษย์เข้าหากันด้วยความเมตตากรุณา

6. **ส่งเสริมการพัฒนาจิตให้เป็นวิถีชีวิต** ในขณะที่จิตใจสามารถฝึกอบรมให้มีความสุขได้ ฝึกอบรมให้ลดการเห็นแก่ตัวได้ ฝึกอบรมให้มีสติ มีสมาธิ มีปัญญาอื่นๆ ขึ้นได้ คนปัจจุบันกลับเกือบไม่มีการพัฒนาจิตใจเลย ควรส่งเสริมการพัฒนาจิตให้เป็นวิถีชีวิตของผู้คน ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ส่งเสริมให้มีศูนย์พัฒนาจิตมาดๆ ทั้งสถาบันทางศาสนาหรือที่ทำโดยฆราวาส

7. **การศึกษาที่เข้าถึงความดี** การศึกษาของเราเกือบทั้งหมดเอา "วิชา" เป็นตัวตั้ง จึงเข้าไม่ถึงความดี ในขณะที่ในพื้นที่มีคนคิดดีทำดีอยู่ การศึกษาของเราไม่รู้จักคนเหล่านั้น การศึกษาทุกระดับควรไปศึกษาวิจัยในพื้นที่ให้รู้จักคนดีๆ แล้วนำมาสื่อสารเรียนรู้กัน เรื่องของคนดีก็จะเข้าไปสู่ตัวผู้เรียน นอกจากนั้น เนื่องจากเรามีโครงสร้างของการศึกษาอยู่เต็มประเทศ เมื่อการศึกษาหันไปแสวงหาคนดีในพื้นที่ เราจะสร้างฐานข้อมูลของความดีขึ้นมาเต็มแผ่นดิน ทำให้ความดีเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย และเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้ความดีในแผ่นดินมีกำลัง

8. **การสื่อสารความดี** การสื่อสารเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ทั้งทางบวกและทางลบ ควรมีการสื่อสารให้คนทั้งประเทศเข้าถึงความจริง ความดี และความงาม ที่กล่าวมาข้างต้นในข้อ

1 – 7 ก็เป็นเรื่องของความดี การสื่อสารความดีเป็นความดีประการที่ 8 ที่ทำให้ความดีทุกข้อมีพลังมากขึ้น

คุณธรรม – จริยธรรม คือ คุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ อันเป็นไปเพื่อความสุขของตนเองและการอยู่ร่วมกัน หรือศีลธรรม

คุณธรรม – จริยธรรม คือ การเป็นผู้มีจิตใจสูง ไม่เห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว แสดงออกโดยการไม่เบียดเบียน มีความเมตตากรุณา มุ่งช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์

พระราชดำรัสคุณธรรม 9 ประการ

คุณธรรมตามพระราชดำรัส 9 ประการ คือ 1. พากเพียรอดทน 2. เสริมสร้างคนดี 3. รู้รักสามัคคี 4. มีน้ำใจ 5. ใฝ่ประหยัด 6. ซื่อสัตย์สุจริต 7. เศรษฐกิจพอเพียง 8. เรียงร้อยไมตรี 9. หัวดีมีเมตตา

โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเยาวชน : ค่ายคุณธรรมจริยธรรม

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ต่างตระหนักในสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด และเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัว ว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องร่วมมือกันแก้ไข เพื่อป้องกันมิให้ขยายผลเป็นปัญหาวิกฤตด้านอาชญากรรมของประเทศ จึงได้ร่วมกันจัด “โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเยาวชน : ค่ายคุณธรรมจริยธรรม” เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน รวมจำนวน 6 รุ่น โดยรุ่นนี้เป็นรุ่นที่ 6 กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนชายตามคำสั่งศาล จำนวน 53 คน พร้อมผู้ปกครอง จำนวน 53 คน รวมจำนวนทั้งหมด 106 คน มีการปฐมนิเทศไปเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2551 และจัดเข้าค่าย 4 วัน คือ ระหว่างวันที่ 22 – 25 กันยายน 2551 ณ วัดภุมรินทร์กุฎีทอง ตำบลสวนหลวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมี พระมหาธนเดช ธีรมปัญญา จากมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย เป็นหัวหน้าคณะพระอาจารย์ธรรมวิทยากร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดและครอบครัวของเยาวชนเหล่านั้น นำธรรมะ นำหลักคำสอนที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการพัฒนากาย คือ การแสดงออกทางกิริยามารยาท พฤติกรรมที่ดั่งงามเหมาะสม ไม่นำสิ่งเสพติดเข้าสู่ร่างกายของเรา และการกระทำที่ไม่ถูกต้อง พัฒนาศีล โดยการกลับไปอยู่ร่วมกับครอบครัวและบุคคลในสังคม ด้วยความเกื้อกูลและประกอบอาชีพที่สุจริต พัฒนาจิต ให้เป็นจิตที่สมบูรณ์ ทั้งคุณภาพจิต พลังจิตและสุขภาพจิต และสุดท้าย พัฒนาปัญญา ให้เกิดปัญญาในการรู้จักจริง รู้เท่าทันทางเจริญทางเสื่อมปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้วิธีการป้องกัน รู้วิธีแก้ไขปัญหา นำพาชีวิตสู่ความสำเร็จ

การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเป็นภารกิจหลักของสถาบันการศึกษา

ปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรมของบุคคล ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมจนกลายเป็นปัญหาของชาติบ้านเมือง และกลายเป็นปัญหาของสังคม นับวันทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ปัญหาทางด้านสังคมดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งที่ถูกมองว่าเกิดความล้มเหลวด้านการจัดการศึกษา เสียงสะท้อนจากองค์กรต่าง ๆ ในสังคม ที่มีต่อการแก้ไขปัญหาหรือภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อันเนื่องมาจากบุคคลขาดคุณธรรม จริยธรรม ต่างมีความเห็นสอดคล้องต้องกันว่า ภาระหน้าที่ในการสร้างสมดุลทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่บุคคลและสังคม กระทำได้โดยกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งปรากฏให้เห็นจากกฎหมายหรือระเบียบที่ลำดับดังต่อไปนี้

1. รัฐธรรมนูญ
2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
3. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ

การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลากร และสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ในการสร้างความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมตามเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ คือ การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม นั้นเอง ซึ่งเห็นได้จากการกล่าวถึง การจัดการศึกษา ในลักษณะของกระบวนการเรียนการสอน ในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม เอาไว้ว่าเป็นระบบเริ่มจากความมุ่งหมายและหลักการ แนวทางการจัดการศึกษา การจัดการ กระบวนการเรียนรู้ สาระสำคัญของหลักสูตร และการประเมินผล โดยได้บัญญัติประเด็นดังกล่าว ในแต่ละมาตราไว้ ดังต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายและหลักการได้บัญญัติเอาไว้ในมาตรา 6
2. แนวการจัดการศึกษาได้บัญญัติเอาไว้ในมาตรา 23 วรรคแรก
3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ได้บัญญัติเอาไว้ในมาตรา 24 (4)
4. สาระสำคัญของหลักสูตร ได้บัญญัติเอาไว้ในมาตรา 28 วรรคสอง
5. การประเมินผล ได้บัญญัติเอาไว้ในมาตรา 25

คุณธรรม จริยธรรม : สาระที่ควรทราบ

คุณธรรม จริยธรรม คือ ประมวลการประพฤติปฏิบัติที่ตั้งงามทั้งกาย วาจา และจิตใจ โดยถือประพฤติปฏิบัติเป็นนิสัยทั้งต่อตัวเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม

ผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ย่อมเป็นที่พึงประสงค์ของบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ บุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมดีงามมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ที่มีความพอดี ไม่ขาด ไม่เกินความพอดี คือ ปฏิบัติตนอยู่ในทางสายกลาง ไม่ขาด ไม่เกิน ไม่มาก ไม่น้อย
2. เป็นผู้กระทำด้วยเจตนาดี ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และทำไปเพื่อสิ่งที่ดีงาม ไม่ใช่ทำด้วยการถูกบังคับ หรือด้วยผลประโยชน์ใด ๆ
3. เป็นผู้ที่มีเหตุผล พอใจที่ได้ปฏิบัติต่อผู้อื่น และเห็นประโยชน์ต่อผู้อื่นเป็นสำคัญ
4. เป็นผู้ที่มีมุ่งสันติสุขหรือความสงบ ไม่ใช่มุ่งความสมบูรณ์พูนสุขเป็นที่ตั้ง
5. เป็นผู้ที่มีความพอ รู้จักสละสิทธิทางธรรมชาติ เพื่อเห็นแก่ส่วนรวม และปฏิบัติตามข้อผูกพันและหน้าที่ด้วยความพอเหมาะพอควร
6. เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงามในการทำหน้าที่ รับผิดชอบต่อหน้าที่ และทำหน้าที่อย่างดีที่สุด
7. เป็นผู้สามารถควบคุมแรงกระตุ้นและความอยากต่าง ๆ เอาไว้ได้ด้วยเหตุผล
8. เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามกฎ หรือมาตรการทางจริยธรรมได้เหมาะสมกับกาลเทศะอยู่เสมอ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน นักศึกษา

1. **ทางด้านร่างกาย**
 - ให้มีสุขภาพสมบูรณ์เติบโตสมวัย
 - เข้าใจสาธารณสุขพื้นฐาน รู้จักป้องกันโรค
 - ปลอดภัยจากสิ่งเสพติด
2. **ทางด้านจิตใจ**
 - มีความสุข สงบ รู้จักพักผ่อน และสันทนการในทางที่เหมาะสม
 - มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย ภาควินัยในตนเอง
 - มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยเข้าใจคนอื่น
 - มีสุนทรียสำนึกในความเป็นไทย
 - มีจิตใจที่จะสู้สิ่งยาก เห็นคุณค่าและภาควินัยในงานสุจริต
3. **ทางด้านความรู้**
 - รู้จักคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา
 - ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต

- สามารถปรับปรุงวิถีชีวิตและการทำงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี
- รู้ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ เพื่อการสื่อสาร
- รู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีพื้นฐาน
- มีความสามารถในการจัดการ
- รู้จักตนเอง ประเทศของตน ประเทศเพื่อนบ้าน รู้เท่าทันโลก
- รู้และมีความสามารถที่จะทำให้ตนและผู้อื่นมีความสุข
- รู้จักในพุทธปรัชญาในศาสนาที่ตนนับถือ
- ไม่ยึดติดกับรูปแบบหรือคำตอบใดคำตอบเดียว

4. ทางด้านทักษะการประกอบอาชีพ

- มีทักษะเพียงพอที่จะประกอบอาชีพเฉพาะทาง
- มีนิสัยในการทำงานที่ดี
- สามารถพัฒนาสัมมาชีพจนสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้
- สามารถพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น

แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ให้เรียนวิชาทางสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ ช่วยให้เกิดการพัฒนาจิตใจ
2. การเน้นย้ำให้ครู อาจารย์ และเพื่อนช่วยกระตุ้นความตระหนักต่อสังคม ทั้งในและนอกวิชาเรียน
3. ครู อาจารย์ เป็นแบบอย่างที่ดี
4. เพื่อนเป็นตัวอย่างที่ดี
5. การจัดโครงการหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาจิตใจโดยตรง
6. การสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เข้าไปในเนื้อหา และกระบวนการเรียนการสอนทุกวิชา

คุณธรรมจริยธรรมในวิชาทักษะชีวิต

ในทางพุทธศาสนาถือว่าดีชั่วนิยามได้ โดยเกณฑ์วินิจฉัยความดีความชั่วมี 2 เกณฑ์ คือ เกณฑ์แรกให้ดูที่แรงจูงใจ และแบบที่สองให้ดูที่ผลของการกระทำ

เรื่องคุณธรรมจริยธรรมในวิชาทักษะชีวิต ไซ่ว่าจะเป็นเรื่องที่สอนกันได้ในห้องเรียน เรื่องแบบนี้มันต้องเป็นเรื่องของการปฏิบัติการจริงในชีวิตของทั้งผู้เรียนและผู้สอน อย่างไรก็ดี แม้คุณธรรมจริยธรรมจะเป็นเรื่องของการปฏิบัติที่แยกไม่ออกจากการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน แต่เราก็

ควรจะต้องรู้หลักการและทฤษฎี เพราะท่านพุทธทาสสอนว่า “**ขั้นต้นไม่ให้ขึ้นทางต้น อย่าขึ้นทางปลาย**” หมายถึงการจับความคิดให้มั่นก่อนที่จะไปหาการปฏิบัติ ถ้าหากด่วนไปหาแต่วิธีการและการปฏิบัติโดยไม่สนใจวิธีคิดก็จะผิดพลาด เหมือนขั้นต้นไม่ทางปลาย ขึ้นไม่ได้ และไปไม่ถึง

ว่าที่ ร.ต.ไพศาล บรรจจุสุวรรณ คุณธรรมและจริยธรรมต่างกันอย่างไร

คำถามนี้ถ้าตอบให้ชัดก็จะได้ว่า คุณธรรมทำหน้าที่เสนอเหตุผลและหลักแห่งความคิดให้กับจริยธรรม ส่วนจริยธรรมเสนอวิธีการประพฤติปฏิบัติที่ดี กล่าวให้เข้าใจได้ง่ายก็คือ คุณธรรมเสนอหลัก ส่วนจริยธรรมประมวลหลักปฏิบัติที่ควรทำตาม หรือคุณธรรมมุ่งเสนอทฤษฎี ขณะที่จริยธรรมมุ่งชี้วิธีปฏิบัติในทางพุทธศาสนาดีที่ชวนนิยามได้

ศึกษามาพบว่าในทางพุทธศาสนาถือว่าดีที่ชวนนิยามได้ โดยเกณฑ์วินิจฉัยความดีความชั่วมี 2 เกณฑ์ คือ เกณฑ์แรกให้ดูที่แรงจูงใจ และแบบที่สองให้ดูที่ผลของการกระทำ

แบบแรก ดูที่แรงจูงใจว่าเป็นกุศลหรืออกุศล เช่น การฆ่าเป็นความชั่วเพราะมีแรงจูงใจมาจากฝ่ายอกุศล เป็นต้น

ที่ว่าเป็นกุศลหมายความว่าอย่างไร มีวลีอยู่ 3 วลีที่พระพุทธองค์ทรงใช้เป็นข้อความขยายคำว่ากุศลก็คือ ก.ปราศจากโทษ ข.ผู้รู้สรรเสริญ ค. เมื่อยึดถือแล้วยอมก่อให้เกิดประโยชน์สุขและที่ว่าเป็นอกุศลแปลว่าอย่างไร ก็มี 3 วลีที่เป็นข้อความขยายเช่นกันคือ ก.มีโทษ ข. ผู้รู้ติเตียน และ ค. เมื่อยึดถือแล้วยอมก่อให้เกิดทุกข์โทษ ยกตัวอย่างเช่น มีปัญหาถามว่า การโกหกเป็นความดีหรือความชั่ว เราสามารถตรวจดูได้ว่า การโกหกนั้น

1. มีโทษหรือไม่?
2. ผู้รู้ติเตียนหรือไม่?
3. หากสังคมยึดถือหลักที่ว่าทุกคนสามารถโกหกได้ สังคมจะวุ่นวายหรือไม่?

จะเห็นได้ว่า การตรวจสอบค่าทางจริยธรรมของการโกหกข้างต้นนี้ ไม่ต่างจากการตรวจสอบค่าในทางวิทยาศาสตร์ เช่น ค่าทางโภชนาการ เลย

ส่วนแบบที่สองของการวินิจฉัยความดีความชั่วเราดูที่ผลของการกระทำ กล่าวคือ หากว่าสิ่งนั้นให้ผลเป็นทุกข์หรือโทษ สิ่งนั้นเป็นความชั่ว และหากว่าสิ่งนั้นให้ผลเป็นสุขหรือประโยชน์ (หรือที่เรียกว่าประโยชน์สุข) สิ่งนั้นถือเป็นความดีและผลของการกระทำนั้นเราสามารถพิจารณาการเกิดขึ้นได้ใน 3 ลักษณะด้วยกัน กล่าวคือ

1. เกิดกับตนเอง
2. เกิดกับคนอื่น และ
3. เกิดทั้งกับตนเองและคนอื่น

ยกตัวอย่างให้เข้าใจได้ง่าย เช่น

นายโซเซตีมสุธาเป็นประจำ แต่ตีมาแล้วไม่ก่อความรำคาญแก่ใคร เขาตีในบ้านตนเอง ตีมาแล้วก็นอน เขาไม่มีครอบครัว อยู่ตัวคนเดียว ในกรณีเช่นนี้ การกระทำของนายโซเซถือว่าเป็นความชั่ว ที่ว่าชั่วเพราะทำร้ายตนเอง การตีมสุธาให้ผลที่เป็นโทษแก่ตัวนายโซเซ และทำให้ชีวิตเขาต่ำลง แม้ว่าการตีมสุธาจะเป็นเรื่องส่วนตัว และไม่ก่อทุกข์โทษแก่คนอื่นก็ตามที ก็ถือว่าเป็นผิด ผิดเพราะการกระทำนี้เป็นการเบียดเบียนตัวเอง และทำให้นายโซเซมีชีวิตที่เลวลงต่ำลงนั่นเอง

เรื่องเกณฑ์ในการวัดความดีความชั่วจากผลของการกระทำนั้น มีบันทึกอยู่ในอังคุตตรนิกาย ติกนิบาต พระไตรปิฎก เล่มที่ 20 ข้อที่ 505 ยกมาอ้างบางส่วนดังนี้ "เมื่อใดก็ตามที่ท่านทั้งหลายทราบชัดด้วยตัวเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล (โลภ โกรธ หลง - เกณฑ์ของแรงจูงใจ) ธรรมเหล่านี้มีโทษ (ตัวเรา คนอื่น ทั้งตัวเราและคนอื่น) ธรรมเหล่านี้ผู้รู้ดีเตือน ธรรมเหล่านี้เมื่อยึดถือแล้วย่อมก่อให้เกิดทุกข์โทษ (เกณฑ์ที่วัดจากผลของการกระทำ) เมื่อนั้นท่านทั้งหลายก็ควรละเว้นธรรมเหล่านั้นเสีย"

วิธีการที่จะตรวจสอบว่าอะไรคือดี อะไรคือชั่ว ก็คือให้ดูที่ผลของสิ่งนั้น หากว่าสิ่งนั้นให้ผลเป็นทุกข์หรือโทษ (ต่อตัวเรา ต่อคนอื่น ทั้งต่อตัวเราและคนอื่น) สิ่งนั้นเป็นความชั่ว ตรงกันข้าม หากให้ผลเป็นสุขหรือเป็นประโยชน์ สิ่งนั้นเป็นความดี

มีคำสำคัญอยู่สองชุดที่เราควรใส่ใจเป็นพิเศษคือ

1. ทุกข์ โทษต่อตัวเรา ต่อคนอื่น ทั้งต่อตัวเราและคนอื่น
2. สุข ประโยชน์ต่อตัวเรา ต่อคนอื่น ทั้งต่อตัวเราและคนอื่น

การกระทำบางอย่างไม่ก่อโทษแก่ตนเอง แต่ก่อทุกข์แก่คนอื่น การกระทำนี้พุทธศาสนาก็ถือว่าผิด ยกตัวอย่างเช่น

นายลำบากมีอาการปวดหัวตอนกลางดึก มาเคาะประตูห้องนายใจดีเพื่อขอยาแก้ปวด นายใจดีหยิบยาให้ผิด นายลำบากกินยานั้นแล้วตาย การกระทำของนายใจดีปราศจากความคิดมุ่งร้ายฝ่ายอกุศล ตรงกันข้าม เขาหยิบยาให้เพราะความเอื้ออารี กระนั้นก็ตาม การกระทำของเขาครั้งนี้พุทธศาสนาก็ถือว่าผิด (ส่วนจะผิดมากหรือผิดน้อยเป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่กรรมได้เกิดขึ้นแล้ว) ที่ผิดเพราะเบียดเบียนผู้อื่นเข้าให้แล้ว ตัวนายใจดีไม่ได้รับผลของการกระทำนี้

ประเด็นหลักที่อยากจะชี้ให้เห็นว่าเขาทำผิดจึงมีเพียงประเด็นการก่อทุกข์แก่คนอื่นเท่านั้น มนุษย์ทุกคนเกิดมาเพื่ออะไรเล่า ถ้ามิใช่เพื่อการเรียนรู้ ฝึก ศึกษา และพัฒนาตนเองนั้น ขอเพียงท่านมีหัวใจที่ใฝ่ศึกษา ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ล้วนเป็นครู

มาลินี จุฑปะมา และมัลลวีร์ อดุลยวัฒน์ศิริ (พ.ศ. 2550) ได้ทำการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1,261 คน ซึ่งเป็นนักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมทางจริยธรรมและแบบวัดการอบรมเลี้ยงดู ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01 วัยรุ่นเพศหญิงและวัยรุ่นที่มีผลการเรียนสูงมีพฤติกรรมทางจริยธรรมสูงกว่าวัยรุ่นเพศชายและวัยรุ่นที่มีผลการเรียนต่ำ วัยรุ่นที่บิดามารดามีการศึกษาต่ำและประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีพฤติกรรมทางจริยธรรมสูงกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดามีการศึกษาสูงและประกอบอาชีพอื่น ๆ และวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและสนับสนุนแบบใช้เหตุผลมีพฤติกรรมทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

ทฤษฎีและพัฒนาการทางจริยธรรม

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมมีหลายทฤษฎี ในที่นี้จะขอล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ในด้านความรู้ความเข้าใจ ซึ่งสุรวรงค์ ไคว์ตระกูล (อ้างถึงมาลินี จุโทปะมา และคณะ 2550) ได้นำเสนอทฤษฎีไว้ 2 ทฤษฎีคือ

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของปีเกต์ (Piaget)

ปีเกต์ (Piaget) ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 2 ขั้นดังนี้ คือ

1.1 เฮเทอโรโนมัส (Heteronomous) เป็นขั้นที่ผู้กระทำการรับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานทางจริยธรรมมาจากผู้มีอำนาจเหนือตน และถือว่ากฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติตาม เปลี่ยนแปลงไม่ได้ เด็กที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นนี้เป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 – 8 ปี รับกฎเกณฑ์และมาตรฐานทางจริยธรรมจากบิดามารดา และครู เด็กวัยนี้เชื่อถือดังต่อไปนี้

1.1.1 พฤติกรรมใดจะถูกต้องหรือดี ก็เมื่อผู้แสดงพฤติกรรมได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์

1.1.2 กฎเกณฑ์มิได้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและแก้ไขไม่ได้

1.1.3 ทุกคนมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเด็ดขาด ถ้าใครทำตามกฎเกณฑ์เป็นคนดี และคนที่ไม่ปฏิบัติตามก็เป็นคนไม่ดี

1.1.4 การใช้จรรยาวิพากษ์หรือการประเมินตัดสินว่าใคร "ผิด" ใคร"ถูก" ไม่คำนึงถึงความต้องการ แรงจูงใจหรือเจตนาของผู้กระทำ

1.2 ออโตโนมัส (Autonomous) เป็นขั้นที่ผู้กระทำเชื่อว่ากฎเกณฑ์คือ ข้อตกลงระหว่างบุคคล กฎเกณฑ์อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ คือความร่วมมือและการนับถือซึ่งกันและกันเป็นเรื่องสำคัญและคิดถึงแรงจูงใจของผู้กระทำ เด็กที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นนี้จะเป็นเด็กที่มีอายุ 9 ปีขึ้นไป เด็กวัยนี้มีความเชื่อดังต่อไปนี้

1.2.1 กฎเกณฑ์คือข้อตกลงระหว่างบุคคลและกฎเกณฑ์อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ถ้าหากบุคคลใช้กฎเกณฑ์นั้นตกลงกันว่าจะเปลี่ยน

1.2.2. กฎเกณฑ์จะมีความหมายหรือมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อ บุคคลจะต้องยอมรับกฎเกณฑ์นั้น

1.2.3 การร่วมมือและการนับถือซึ่งกันและกัน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพัฒนาการทางจริยธรรม

1.2.4 การใช้จรรยาวิพากษ์หรือการประเมินตัดสินว่าใคร "ผิด" "ใคร" ถูก" ต้องคำนึงถึงความต้องการ แรงจูงใจหรือเจตนาของผู้กระทำ

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคล์เบอร์ก (Kohlberg)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคล์เบอร์ก (Kohlberg) เป็นทฤษฎีรากฐานสืบเนื่องมาจากทฤษฎีของปีเกต์ (Piaget) แต่โคล์เบอร์ก (Kohlberg) ได้ปรับปรุงวิธีการวิจัย การวิเคราะห์ผลรวมและได้ทำการวิจัยอย่างกว้างขวางไม่เฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น แต่ได้ทำการวิจัยในประเทศอื่นที่มีวัฒนธรรมต่างไป เช่น ประเทศไต้หวัน ตุรกี และเม็กซิโก เป็นต้น และโคล์เบอร์ก (Kohlberg) ได้คิดวิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีจริยธรรมจะต้องได้รับการอบรมเป็นพิเศษ วิธีการวิจัยที่โคล์เบอร์ก (Kohlberg) ใช้ก็คล้ายคลึงกับวิธีการของปีเกต์ (Piaget) คือสร้างสถานการณ์สมมติปัญหาทางจริยธรรมที่ผู้ตอบยากที่จะตัดสินใจได้ว่า "ผิด" "ถูก" "ควรทำ" หรือ "ไม่ควรทำ" อย่างเด็ดขาด เพราะขึ้นกับองค์ประกอบหลายอย่าง การตอบจะขึ้นกับวัยของผู้ตอบ เกี่ยวกับความเต็มใจในบทบาทของผู้แสดงพฤติกรรม ในเรื่องค่านิยม ความสำนึกในหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ความยุติธรรม หรือหลักการที่ตนยึดถือ

จากการวิเคราะห์คำตอบของผู้ตอบวัยต่าง ๆ โคล์เบอร์ก (Kohlberg) ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ (Levels) แต่ละระดับแบ่งเป็น 2 ขั้น (Stages) ดังนั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของโคล์เบอร์ก (Kohlberg) มีทั้งหมด 6 ขั้น คำอธิบายของระดับและขั้นต่าง ของพัฒนาการทางจริยธรรมของโคล์เบอร์ก (Kohlberg) มีดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre- Conventional Level) ในระดับนี้เด็กจะรับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดที่ "ดี" "ไม่ดี" จากผู้มีอำนาจเหนือตนเช่นบิดามารดา ครู อาจารย์หรือเด็กโต และมักจะคิดถึงผลตามที่จะนำรางวัลหรือการลงโทษมาให้ พฤติกรรม "ดี" คือพฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รางวัล พฤติกรรมไม่ดี คือพฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รับโทษ โคล์เบอร์ก (Kohlberg) ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้เป็น 2 ขั้น คือ

1. การลงโทษและการเชื่อง
2. กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Level) พัฒนาการจริยธรรมระดับนี้ ผู้แสดงพฤติกรรมจะถือว่าการประพฤติตนตามความต้องการของผู้ปกครอง บิดามารดา กลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกหรือของชาติ เป็นสิ่งที่ควรจะทำหรือทำเพราะกลัวว่าตนจะไม่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ผู้แสดงพฤติกรรมจะถือว่าคุณค่าที่ซื่อสัตย์ ความจงรักภักดี เป็นสิ่งสำคัญ ทุกคนมีหน้าที่รักษามาตรฐานทางจริยธรรม ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้นคือ

1. ความคาดหวังและการยอมรับในสังคม สำหรับ “เด็กดี” (International Concordance “good boy nice girl” Orientation)
2. กฎและระเบียบ (“Law and Order” Orientation) การทำถูกไม่ประพฤติผิดคือการทำตามหน้าที่ ประพฤติตนไม่ผิดกฎหมายและรักษาระเบียบแบบแผนของสังคม

ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมตามหลักการด้านวิจรรย์ญาณ หรือระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post Conventional Level) พัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้เป็นหลักจริยธรรมของผู้มีอายุ 20 ปี ผู้ทำหรือผู้แสดงได้พยายามที่จะตีความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจรรย์ญาณ ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักของความประพฤติที่จะปฏิบัติตาม การตัดสินใจ “ถูก” “ผิด” ไม่ควร มาจากวิจรรย์ญาณของตนเอง ปราศจากอิทธิพลของผู้มีอำนาจหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก กฎเกณฑ์ กฎหมายควรจะตั้งบนหลักความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกของสังคม โคล์เบอร์ก (Kohlberg) แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้เป็น 2 ชั้น คือ

1. สัญญาสังคม หรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social Contract Orientation)
2. หลักการคุณธรรมสากล (Universal Ethical Principle Orientation)

สรุปแล้วพัฒนาการจริยธรรมของ โคล์เบอร์ก (Kohlberg) มี 3 ระดับ และ 6 ชั้นซึ่งมีรายละเอียดของพัฒนาการทางจริยธรรมดังต่อไปนี้

ชั้นที่ 1 การลงโทษและการเชื่อฟัง

ในชั้นนี้เด็กจะใช้ผลตามพฤติกรรมของตน “ถูก”หรือ “ผิด” เป็นต้นว่า ถ้าเด็กถูกทำโทษก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ผิด” และจะพยายามหลีกเลี่ยงไม่ทำสิ่งนั้นอีก พฤติกรรมใดที่มีผลตามด้วยรางวัลหรือคำชม เด็กก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ถูก” ก็จะทำซ้ำอีกเพื่อหวังรางวัล

ชั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน

ในชั้นนี้เด็กจะสนใจทำตามกฎข้อบังคับ เพื่อประโยชน์หรือความพอใจของตนเองหรือทำดีเพราะอยากได้ของตอบแทน หรือรางวัล ไม่ได้คิดถึงความยุติธรรมและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น พฤติกรรมของเด็กในชั้นนี้ทำเพื่อสนองความ

ต้องการของตนเอง แต่มักจะเป็นการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น เช่นประโยค “ถ้าเธอทำให้ฉัน ฉันจะให้...”

ขั้นที่ 3 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคมสำหรับ “เด็กดี”

พัฒนาการทางจริยธรรมขั้นนี้เป็นพฤติกรรมของ “คนดี” ตามมาตรฐานหรือความคาดหวังของบิดามารดาหรือเพื่อนวัยเดียวกัน พฤติกรรม “ดี” หมายถึงพฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นชอบและยอมรับ หรือไม่ประพฤติผิดเพราะเกรงใจว่าพ่อแม่จะเสียใจ

ขั้นที่ 4 กฎและระเบียบ

โคล์เบอร์ก (Kohlberg) อธิบายว่า เหตุผลทางจริยธรรมในขั้นนี้ถือว่าสังคมจะอยู่ด้วยความมีระเบียบเรียบร้อย ต้องมีกฎหมายและข้อบังคับ คนดีหรือคนที่มีพฤติกรรมถูกต้องคือ คนที่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมาย ทุกคนควรเคารพกฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และความเป็นระเบียบของสังคม

ขั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา

ขั้นนี้เน้นถึงความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูก สมควรที่จะปฏิบัติตาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิของบุคคลก่อนที่จะใช้มาตรฐานทางจริยธรรม ได้ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบว่าสิ่งไหนผิดและสิ่งไหนถูก ในขั้นนี้การ “ถูก” “ผิด” ขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของบุคคลแต่ละบุคคล แม้ว่าจะเห็นความสำคัญของสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างบุคคล แต่เปิดให้มีการแก้ไข โดยคำนึงถึงประโยชน์และสถานการณ์แวดล้อมในบางขณะนั้น

ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล

ขั้นนี้เป็นหลักการมาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรมเพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชน และเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน ในขั้นนี้สิ่งที่ “ถูก” หรือ “ผิด” เป็นสิ่งที่อยู่กับมโนธรรมของแต่ละบุคคลที่เลือกยึดถือ

จากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมที่กล่าวไปแล้วนั้น อาจสรุปได้ว่า จริยธรรมเป็นไปตามขั้นหรือขึ้นอยู่กับวัยและพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา ขั้นแรก ๆ จะเป็นการแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง กับตนเอง และเกิดความกลัวหรือต้องการรางวัลจากนั้นจะแสดงพฤติกรรมจริยธรรมไปสู่สังคมและการมีจริยธรรมอุดมคติของตนเอง